

contra els invasors dels bens de la Seu de Barcelona) són monuments interessantíssims que integraran la segona secció d'aquest recull.

El nucli primitiu de la legislació de Ramon Berenguer I, ço és els *Usualia*, i els textos constitucionals promulgats per aquest comte, elements bàsics sobre els quals descansarà el sistema fonamental del dret públic català durant l'Edat mitjana, entraran igualment dins aquesta secció. També aquells usatges que són el fonament originari de la legislació civil catalana i així mateix les constitucions de pau i treva, els usatges adventicis de diversa procedència, metòdicament destriats, i determinats decrets comtals s'hi trobaran inserits. L'apèndix que acompanya aquesta secció contindrà escriptures diverses referents a matèries de dret privat, documents de caràcter judicial i fórmules vàries; material que ens mostri la realitat de la nostra vida jurídica en aquesta època, a la manera de la secció anterior.

Una obra d'aquesta naturalesa podrà indubtablement ésser de gran utilitat per a l'estudi de la nostra història jurídica medieval. Per això opinen els sotassignats que és d'interès la seva publicació.

Barcelona, 29 abril 1925. — FERRAN DE SAGARRA, FRANCESC MARTORELL.

MEMÒRIA SOBRE LA PARTICIPACIÓ DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS EN ELS TREBALLS DE LA UNIÓ ACADÈMICA INTERNACIONAL, anys 1923-26.

La Unió Acadèmica Internacional va nèixer a iniciativa presa per l'Acadèmia d'Inscripcions de París en març de 1919. Una primera reunió preparatòria tingué lloc a la capital francesa els dies 15 i 17 de maig següent: delegats de França, Estats Units d'Amèrica, Itàlia, Bèlgica i Romania adoptaren un projecte d'Estatuts. Una altra reunió fou celebrada allí mateix els dies 15 a 18 d'octubre amb assistència de representants de Bèlgica, França, Gran Bretanya, Estats Units, Dinamarca, Holanda, Itàlia, Japó, Grècia, Països Baixos, Polònia, Rússia. Hom adoptà els Estatuts, es fixà en 2,000 francs belgues la xifra de cotització anyal per al pressupost administratiu, i foren examinades les proposicions de treballs internacionals a emprendre i a publicar. Els dies 26-28 maig de 1920 tenia lloc la primera sessió anual, a Brusel·les.

Sobre el caràcter de la U. A. I. i la seva finalitat no creiem necessari d'estendre'ns per ésser prou coneguts per l'INSTITUT, el qual precisament per la simpatia que un i altra li mereixien, ja a l'ésser creada la U. A. I. maldà tot seguit per entrar a formar-ne part. Però sí creiem oportú de traslladar a continuació els Estatuts tal com han restat redactats després de la revisió de 18 d'abril de 1923.

ESTATUTS

(Després d'un curt preàmbul on consten els noms dels països participants a la U. A. I. en aquella època segueixen els següents articles:)

Article 1. La Federació científica d'Entitats científiques i grups d'entitats científiques enumerades en el preàmbul duu el nom d'*Unió Acadèmica Internacional* (U. A. I.)

El mot *Unió* expressa els sentiments de confraternitat amical, confiada, igual i lliure, de què aquestes Entitats es troben animades i en els quals s'inspira la federació.

El mot *Acadèmica* s'entén primerament i abans que tot, de les Entitats científiques propiament anomenades acadèmies i que tenen un caràcter nacional: ell enclou, també, ja a manca d'acadèmies, ja al costat d'aquestes i en intel·ligència amb elles, les institucions científiques semblants en raó de llur caràcter nacional, de llur consagració científica, del caràcter i del mètode de llurs treballs que en cada un dels països afiliats a la Unió, han decidit o decidiran agrupar-se i procurar-se una representació col·lectiva.

La U. A. I. es constitueix en associació sens objecte lucratiu.

Art. 2. La U. A. I., té per objecte la cooperació internacional en el progrés dels estudis, mitjançant recerques i publicacions col·lectives en l'esfera de les ciències conreades per les Acadèmies i Institucions científiques representades dins la U. A. I.: ciències filològiques, arqueològiques i històriques, ciències morals, polítiques i socials.

Art. 3. La Unió és constituïda per Membres de diferents nacions: el mínim de membres necessari per a l'existència de la U. A. I. queda fixat en sis. Aquests membres han de pertànyer, almenys, a tres nacions diferents.

Art. 4. Formen part de la U. A. I. dos membres per nació representant les Entitats científiques d'aquesta nació afiliades, a títol científic, a la U. A. I.

Art. 5. El títol d'Entitat afiliada a la U. A. I. és adquirit ja de la manera indicada en el paràgraf tercer de l'article primer, ja de la manera indicada en l'article 10. Ell comporta el dret per a les Entitats afiliades de formar part del grup de les Entitats científiques que, en cada nació, designaran els dos membres de la U. A. I. Aquesta designació serà feta amb tota llibertat per les entitats científiques: la composició d'aquests grups d'Entitats científiques és regulada per a cada una de les nacions, però serà notificada a la U. A. I.

Art. 6. Cada membre de la U. A. I. deurà exhibir un document acreditatiu de què ha estat elegit per les entitats científiques afiliades de la nació que ha estat encarregat de representar. No serà ell admès com a membre sinó mitjançant la presentació d'aquell document.

El nom de tot membre de la U. A. I. deurà sempre anar acompanyat del de la nació que l'ha delegat.

Art. 7. Els Membres de la U. A. I. queden associats no més que per durant el temps que les entitats científiques que els han delegat mantenen el mandat del qual han estat revestits.

Si tal mandat els és retirat seran considerats d'ofici com a dimissionaris.

Art. 8. Els membres dimissionaris resten sense dret en les pertinències de la U. A. I. No poden reclamar les cotitzacions o altres contribucions que tal vegada haguessin pagat.

Art. 9. Si els membres dimissionaris són substituïts en la U. A. I. per altres membres investits del mandat de representar les entitats científiques de llur país, tots els drets socials dels membres dimissionaris els seran transmesos.

Art. 10. Les entitats científiques esmentades en el preàmbul són reconegudes com entitats afiliades a la U. A. I. Les entitats científiques o grups d'entitats científiques de les nacions que no són encloses en el preàmbul i que desitgin rebre el títol d'entitat afiliada a la U. A. I. comunicaran llur desig, ja directament, ja per mediació de membres, delegats pels grups afiliats de tres nacions.

Tal reconeixement és acordat en escrutini secret pel Comitè o Assemblea general, per majoria de les tres quartes parts de la totalitat dels vots de la U. A. I. comunicats directament o per correspondència.

Art. 11. Les entitats científiques que renunciessin a ésser afiliades a la U. A. I. cessarien de tenir dret a participar en el nomenament dels delegats. Llurs mandataris no podrien fer valer cap dret amb referència a les pertinències de la U. A. I.

Si totes les entitats científiques d'una nació deixaven d'ésser afiliades a la U. A. I., ja per haver renunciat voluntàriament a aquest títol, ja per haver-los-hi estat retirat, els delegats nomenats per elles com a membres de la U. A. I. seran considerats com a dimissionaris i, per consegüent, caducats els seus drets sobre les pertinències de la Unió.

Art. 12. El títol d'Entitat afiliada a la U. A. I. podrà ésser retirat per l'Assemblea en escrutini secret per una majoria de les tres quartes parts de la totalitat dels vots donats directament o per correspondència.

Aquesta decisió haurà d'ésser motivada.

Art. 13. Són membres de la U. A. I. les persones següents: . . . . .

Art. 14. La U. A. I. té el seu pressupost que enclou dos capítols, el primer dels quals comprèn les despeses de secretaria, i el segon les relatives a investigacions i publicacions. L'excedent eventual dels cabals previstos per cobrir les despeses del primer capítol podrà ésser carregat a les despeses previstes en el segon capítol.

Les despeses previstes en el primer capítol són cobertes per una cotització igual per a tots els membres de la U. A. I. Aquesta cotització serà tramesa als membres per les entitats científiques afiliades que ells són encarregats de representar en la U. A. I.

Les despeses previstes en el segon capítol seran cobertes a mesura que es vagin presentant les necessitats, per cura dels Membres de la Unió que hauran pres la iniciativa i assumit l'encàrrec en nom de les entitats científiques que els hauran delegat o d'algunes d'aquelles, de investigacions o de publicacions aprovades per la Unió, ja a despeses dels Governos o de departaments directors dels quals són mandataris, ja per mitjà de cabals de què la U. A. I. disposarà o de fundacions de què ella podrà beneficiar-se.

Art. 15. La U. A. I. podrà admetre donatius de persones, d'entitats constituïdes, d'administracions, de Governos, etc., de tots països. Aquestes donacions podran ésser fetes amb la condició d'ésser esmerçades en certes investigacions o publicacions especials o subvencionar treballs científics.

Art. 16. Els membres reunits de la U. A. I. constitueixen el Comitè o Assemblea General.

L'Assemblea delibera i estatueix respecte de totes les qüestions d'interès general, en particular respecte de les admissions de membres nous, de la dimissió dels membres, dels projectes d'investigacions o de publicacions col·lectives, de la gestió financiera de la U. A. I., de la revocació eventual de la Mesa o d'algún dels seus Membres: ella concedeix o retira el títol d'entitat afiliada a la U. A. I.

Les decisions de l'Assemblea són preses per majoria dels vots donats, llevat dels casos previstos en els articles 10, 12, 19 (§ 6), 25 i 26.

Art. 17. Cada membre té dret a un vot. En cas d'absència d'un membre, el seu vot passarà d'ofici al membre de la mateixa nació que tindrà dret així a dos vots i serà considerat com a son mandatari, llevat d'estipulació contrària de la part del membre absent.

L'Assemblea no pot deliberar vàlidament sinó a condició que més de la meitat dels membres participin en la deliberació, ja sigui directament, ja per mitjà de mandatari.

Art. 18. El vot podrà ésser donat per correspondència o per mandatari, a condició que el mandatari sigui escollit entre els Membres de la U. A. I., o que hagi estat acceptat per la Mesa del Comitè.

Art. 19. En quant el nombre de membres ho permeti la Mesa es compona d'un president, dos vicepresidents, un secretari i dos secretaris-adjunts.

Ella és elegida pel plaç de tres anys, es renova per torn mitjançant sorteig, a raó d'un president o vicepresident i un secretari o secretari-adjunt per any.

Els Membres de la Mesa són reelegibles, però no pas immediatament després de la fi de llur mandat.

Una mateixa nació no pot ésser representada en la Mesa per més d'un Membre.

La Mesa presideix les deliberacions de l'Assemblea, controla l'administració general de la U. A. I. i la marxa dels seus treballs. Està facultada per a pendre, en l'interval de les sessions, mesures de caràcter urgent i convocar en cas de necessitat l'Assemblea. La Mesa o alguns dels seus membres poden ésser revocats per l'Assemblea en escrutini secret i per majoria de les tres quartes parts de la totalitat dels vots de la U. A. I. donats directament o per correspondència.

Art. 20. La U. A. I. elegeix per a son domicili permanent la ciutat de Brussel·les. Per la diligència dels membres belgues hi ha establert un secretariat administratiu, encarregat, sota el control de la Mesa, del despatx dels afers corrents, de la correspondència, de la custòdia dels arxius, de la gestió dels cabals que són objecte del capítol primer del pressupost (despeses administratives): eventualment tindrà la gestió dels cabals que podrien pervenir al secretariat de Brussel·les a títol de donació, llegats o fundacions destinades a les obres de la U. A. I. La llengua francesa és adoptada com oficial de la U. A. I. per a la correspondència i tots els documents administratius.

Art. 21. Els membres es reuneixen, si més no, una vegada l'any a Brussel·les en sessió ordinària. En cada reunió fixen la data per a la reunió següent. Poden ésser convocats, fora de sessió, per la Mesa, si aquesta ho judica necessari.

Art. 22. Podran ésser celebrades sense periodicitat regular, reunions extraordinàries que tinguin el caràcter de solemnitats científiques o de festes confraternals i a les quals seran convidades corporativament les acadèmies o institucions afiliades a la U. A. I. per iniciativa espontània i per invitació especial dels membres de la U. A. I. corresponent a una de les nacions participants i obrant com a mandatari de les Entitats afiliades de llur nació.

Art. 23. Els membres de la U. A. I. deuran ésser enterats, almenys quatre mesos abans de la reunió de l'Assemblea, dels projectes d'investigacions o de publicacions que hom es proposi submetre a la mateixa reunió per tal que puguin rebre de l'entitat científica o del grup d'entitats científiques de què ells són mandatari, instruccions i un mandat concrets.

La iniciativa de les investigacions o publicacions pot ésser presa, ja per qualsevol dels Membres de la Unió en la qualitat de mandatari d'una o de diverses entitats afiliades, ja per la Mesa de la Unió.

En tot cas els autors de la proposició deuen — ultra la menció ben precisa de l'objecte, l'exposició dels motius, el pla del treball i el pressupost — indicar fins on compten ells contribuir en l'execució, les col·laboracions o concurs que ells interessin, o que s'han assegurat. Ells poden designar comissaris especials per a la discussió en comitè.

L'Entitat científica o les Entitats científiques afiliades a la U. A. I. que s'hauran obligat a fer una investigació o publicació amb l'assentiment de l'Assemblea en tindran la direcció sota el seu control: elles organitzaran la tasca, designaran el domicili, nomenaran els col·laboradors i els reuniran quan ho consideraran necessari.

Si la proposició emana de la Mesa, l'Assemblea després d'haver-la examinada i aprovada, delibera sobre els mitjans d'execució, nomena les comissions especials que han d'ésser encarregades, sota el seu control, de dirigir les investigacions o publicacions.

Art. 24. La Mesa representada pel seu President, o el seu delegat, tindrà el dret de comparèixer en judici en nom de la U. A. I. La Mesa tindrà la gestió dels béns corresponents a la U. A. I., acceptarà els llegats i donacions i tindrà personalitat per a tota mena d'actes jurídics en tots els casos en què els Estatuts no preveuen la intervenció de l'Assemblea. Ella executa les decisions preses per l'Assemblea.

Art. 25. Les proposicions de modificacions d'Estatuts han d'ésser presentades per les delegacions de tres nacions diferents quatre mesos, almenys, abans de la reunió de l'Assemblea.

Per a ésser aprovades hauran d'obtenir més de les tres quartes parts de la totalitat dels vots de la U. A. I. donats directament o per correspondència.

Art. 26. La U. A. I. s'haurà de declarar dissolta si el nombre dels membres és inferior al fixat per l'article 5. La dissolució podrà encara ésser proposada per l'Assemblea a proposta, signada, de les tres

quartas parts dels Membres. La decisió de dissolució de la U. A. I. ha d'ésser presa per unanimitat dels seus membres.

Art. 27. En cas de dissolució, l'Assemblea nomenarà tres liquidadors de nacionalitat diferent.

Art. 28. El patrimoni de la U. A. I. serà lliurat en aquest cas, a associacions científiques designades per l'Assemblea.

Art. 29. Per a tots els casos no expressament previstos en els presents Estatuts la U. A. I. queda sotmesa a la legislació belga.

Brussel·les 18 d'abril de 1923.

L'INSTITUT participa en les tasques de la U. A. I. d'ençà de 1923. Mercès a les bones gestions de l'embaixador d'Espanya, a Bèlgica, Marquès de Villalobar, i a l'interès que la Junta Directiva de la Unió demostrà sempre per l'entrada d'un representant de l'INSTITUT, el dia 30 de març del susdit any el Sr. Francesc Martorell podia dur la nostra representació, al costat d'un altre delegat de l'Estat espanyol que ha estat fins a la seva mort, l'any present, el mateix embaixador.

Al Sr. Martorell ha succeït, després, en la representació de l'INSTITUT, el qui té l'honor de sota-signar aquesta relació. En virtut de tal comanda hem pres part en totes les sessions anuals de la Unió, des de la 3.ª, celebrada a Brussel·les els dies 16-18 d'abril de 1923, fins el dia d'avui. Periòdicament, i en compliment d'un deure ben agradable, hem donat compte a l'INSTITUT dels treballs en curs de la U. A. I. Creiem, però, que també serà útil de redactar ara aquest resum, ràpid i tot, de la principal feina feta fins el moment actual. Ens fixarem principalment en tot allò en què la intervenció de l'INSTITUT ha estat més directa.

Entre altres iniciatives i tasques en curs d'execució hi ha les següents:

REPERTORI D'ICONOGRAFIA CÈLTICA, a càrrec de l'Acadèmia Polonesa de Ciències i Lletres, la qual ha emprès la publicació d'una obra de M. Bienkowsky amb el títol *Els Celtes en l'art greco-romà*, pròxima a aparèixer sota l'ajut moral i patronatge de la U. A. I. — EDICIÓ COMPLETA DE LES OBRES DE GROTIUS, a iniciativa de l'Acadèmia Reial de Ciències, d'Amsterdam. La comissió especial continua avui amb èxit els seus treballs preparatoris consistents principalment en recerques en les biblioteques i arxius, d'obres de Grotius, compreses les seves cartes. — DRET CONSUETUDINARI DE LA INDONÈSIA. També a proposta de l'Acadèmia d'Amsterdam. Aquesta obra té per objecte immediat la preparació d'un diccionari del susdit dret. No cal dir que diversos països hi estan interessats, a causa de les llurs colònies. — DOCUMENTS HISTÒRICS INÈDITS RELATIUS AL JAPÓ a proposta de l'Acadèmia Imperial del Japó. Es tracta del treball ingent de recerca de documents històrics relatius al Japó que es troben en diversos fons, especialment als Països Baixos, França, Itàlia, Gran Bretanya, Espanya i Portugal, per a llur publicació. — CORPUS DELS MOSAICS ANTICS DESCOBERTS A GRÈCIA i pertanyents a l'època greco-romana, a cura d'una comissió grega i a altra de francesa. Un primer fascicle de mosaics del Peloponès és a punt de veure la llum. La U. A. I. ha emès el vot per mitjà d'alguns dels seus components que aquest *Corpus* sigui un dia ampliat de manera que esdevingui un recull universal dels mosaics antics. No cal dir que aleshores l'INSTITUT podria aportar-hi la seva modesta col·laboració. — LENGUA AUXILIAR INTERNACIONAL. Sobre aquesta qüestió suscitada pel Consell de societats sàvies americanes, dels Estats Units, hom no ha pogut arribar encara a un acord. — AJUT A LES PUBLICACIONS DELS SAVIS RUSSOS. — SISTEMA DE TRANSCRIPCIÓ FONÈTICA I DE TRANSLITERACIÓ. Sobre aquest important projecte, que consisteix en establir un sistema únic de transcripció fonètica aplicable a totes les llengües parlades i a tots els dialectes, i alhora un sistema de transliteració que pugui oferir d'una manera idèntica els diferents alfabetos de les llengües escrites, aviat serà enllestit un raport a base de les discussions emeses per un comitè de lingüistes competents. — ENQUESTA INTERNACIONAL SOBRE LA BIBLIOGRAFIA DE LES CIÈNCIES FILOLÒGIQUES I HISTÒRIQUES I DE LES CIÈNCIES POLÍTiques I SOCIALS la institució de la qual fou proposada a la U. A. I. pel Consell de les societats sàvies dels Estats Units. La U. A. I. ha acordat, entre altres extrems, prendre sota el seu patronatge l'enquesta, tot demanant a l'Institut Internacional de Cooperació Intel·lectual de la Societat de les Nacions vulgui encarregar-se dels treballs de correspondència i de compilació per als països fora dels continents americans. Ella també accepta l'oferiment del Consell de les societats sàvies dels Estats Units de prendre sota llur cura l'enquesta en els països americans. Encara la U. A. I. ajudarà financeriament els treballs fets per l'Institut de Cooperació Intel·lectual. — ENCICLOPÈDIA DE DRET INTERNACIONAL PÚBLIC I PRIVAT, projecte presentat darrerament d'una obra d'ordre històric, retrospectiu i descriptiu. La comissió nomenada a l'efecte ha proposat d'invitar l'Acadèmia d'Amsterdam, autora del projecte, a donar pròximament un programa ben detallat sobre aquesta empresa, en la qual creiem que l'INSTITUT podria col·laborar.

A continuació ressenyem altres treballs de la U. A. I. en els quals el sotasignat, com a mandatari de l'INSTITUT, ha pres una part més directa.

SUPLEMENTS ALS CORPUS D'INSCRIPCIONS GREGUES I LLATINES. Projecte presentat l'any 1919 per l'Accademia dei Lincei de Roma. No cal ponderar l'abast d'aquesta empresa magna, la qual en principi hom cregué d'anar realitzant sota un mateix plan i una mateixa direcció. Hom vegé, però, tot seguit que no podia tenir una realització de tal guisa, tota vegada que diversos treballs en aquest sentit ja els venien realitzant — i no amb un mateix plan — diversos països, com França, Anglaterra, Itàlia. Altres inconvenients hi havia encara, entre els quals l'abstenció de la U. A. I. d'Estats que detenen parts considerables de l'Imperi Romà i encara més que en certs dominis tenen drets adquirits, com és per exemple l'Austria amb la seva Acadèmia respecte l'Asia Menor. Així i tot, la U. A. I. aconsegueix en aquest cas una missió eficaç com és la d'ésser un centre on es discuteixen punts de vista, on tots els membres components exposen l'estat dels treballs de les Acadèmies i països respectius: és, en un mot, un centre d'informacions recíproques, un llaç d'unió. D'aquesta manera a Brussel·les ens hem assabentat dels treballs en curs en diversos països. Així a Itàlia està a punt de publicar-se un primer fascicle de les *Inscriptiones Italiae*, és dir, les inscripcions de Tibur, a cura del Dr. G. Mancini; un altre serà d'*Augusta Taurinorum* i *Augusta Praetoria* i a cura dels Drs. Barocelli i Viale sota la direcció del Prof. G. De Sanctis, representant d'Itàlia a la U. A. I. El delegat anglès, Sir Frederic Kenyon, comunicava que la Fondation Haverfield de la Universitat d'Oxford prepara el primer fascicle del *Corpus* d'inscripcions llatines de la Gran Bretanya. De les terres jugoslaves sabem que hom ha trobat els darrers temps gran nombre d'inscripcions gregues i llatines de les quals els representants d'aquell Estat ens feren veure fotografies i transcripcions. A no trigar seran donades a conèixer per arqueòlegs del país. M. Th. Homolle presentava en 1922 l'obra de Gsell, *Inscriptions latines de l'Algérie*, volum primer; M. E. Pottier anunciava en la reunió d'enguany la imminent aparició del vol. IV de les *Inscriptiones graecae ad res romanas pertinentes* a cura de l'Acadèmia d'Inscripcions.

Quant a la participació de l'INSTITUT, reportem ací ço que vàrem comunicar a l'assemblea de la U. A. I. en 1925: «La comissió de Barcelona segueix treballant en despullar articles de revistes i de tota mena de publicacions, per tal de reunir una bibliografia completa de les inscripcions llatines (les gregues són poc nombroses) trobades després de la publicació dels dos volums hispànics del C. I. L. per Hübner. Aquesta tasca és tant més difícil, en quant — exceptuant el P. Fita — es pot dir que la Península Ibèrica ha estat mancada de bons epígrafistes. Hom espera que aqueixos treballs assoliran un resultat satisfactori en breu temps. Consegüentment a estudis que hom acaba de fer sobre algunes de les inscripcions publicades per Hübner, caldrà fer una nova edició del *Corpus*, augmentada de les inscripcions que no hi figuren, més aviat que no pas dreçar un complement.» La comissió a què es fa referència en el raport fou constituïda l'any 1924 pels Srs. Nicolau d'Olwer, Joaquim Balcells i Ramon d'Alòs-Moner. Dificultats ben paleses que pertorben l'actuació de l'INSTITUT han fet que aquesta obra avenci a casa nostra amb excessiva lentitud.

FORMA ROMANI IMPERII. Com l'anterior empresa, fou adoptada a iniciativa de l'Accademia dei Lincei, i també, com succeeix en ella, per raons iguals o similars ha calgut abandonar pel moment el primitiu programa aprovat per la comissió corresponent, en la sessió del 1921, ço és, d'una carta arqueològica del món romà tot sencer, per un esforç comú de tots els representants i a una escala comuna. De totes maneres el projecte italià ha tingut la millor acollida per part de la Comissió, la qual en la sessió del 1922 votà per unanimitat les conclusions següents: «Cada país dreçarà, pel seu compte, tant com sia possible, cartes arqueològiques de la part del món romà de la qual ell és detentor, amb tota llibertat per a l'elecció de les escales. És de desitjar que cartes parcials puguin preparar, quan les circumstàncies ho permeteran, la confecció d'una carta general a escala única de tot el món romà seguint el vot de l'Accademia dei Lincei.»

En virtut de les decisions anteriors en cada reunió tinguda per la comissió nomenada a l'efecte totes les vegades que s'ha celebrat la sessió anyal de la U. A. I. hom ha pogut constatar com els adherents a la U. A. I. es preocupen seriosament d'aquest projecte el qual, a Itàlia sobretot, ha començat a realitzar-se brillantment. En efecte, la delegació italiana ha presentat enguany el primer fascicle de la *Forma Italiae. Regio I. Latium et Campania* redactat per G. Lugli inspector d'antiguitats a Roma, que comprèn la regió de Terracina. Aquest interessant i ben reeixit fascicle que ben aviat serà seguit d'altres, és un bon model a tenir en compte en treballs similars.

Pel moment, l'INSTITUT es circumscriu al *conventus Tarraconensis*. Per a dur a cap la publicació de la nostra obra, en aquest sentit, la nostra Corporació compta amb molts materials recollits, la base dels quals la constitueix el primer volum de *L'Arquitectura Romànica a Catalunya*. Per

això, en la sessió de Brusel·les de 1923, poguérem anunciar la publicació de la *Forma* en ço que es refereix al nostre país. En les sessions dels anys successius eren presentats a la Comissió internacional els treballs en curs realitzats per l'INSTITUT, tals com un avenç de carta dreçada sota la direcció del Sr. Bosch Gimpera, i en la qual eren indicats els resultats obtinguts fins el dia d'avui en l'estudi de les antiguitats descobertes a Catalunya — inclosa la prehistòria, — estudis de certs conjunts de monuments, com la topografia arqueològica de Tarragona, de Girona, d'Empúries, etc. Tot fa creure, donat l'estat de preparació dels nostres treballs, que en data pròxima podrem presentar a la U. A. I. un primer fascicle, seguint les normes donades per la Itàlia.

Treballs importants porten realitzats igualment la Bèlgica, que prepara la *Forma Belgicae*; la Romania, que ha presentat ja les sis primeres fulles de la carta de la regió al S. de Bucarest; la Jugoslàvia, amb quasi tota l'Eslovènia. França prepara la carta arqueològica del Marroc, la de Tunis, etc. D'aquesta manera es va acomplint el vot expressat pel Comitè en l'any 1922 que la U. A. I. pugui ésser tinguda al corrent, en cada sessió, de l'avenç dels treballs realitzats en els diversos països.

CORPUS DE VASOS ANTICS. És certament aquesta empresa, entre totes les de la U. A. I., la que ofereix a hores d'ara resultats més visibles. Fou iniciada a proposta de l'Acadèmia d'Inscripcions de París i n'és el director i l'ànima M. E. Pottier, el qual, com ha dit un seu col·lega, reuneix l'autoritat d'un mestre, la delicadesa d'un artista i la previsió d'un comptable. Consisteix, dit en termes generals, en la reproducció de tots els vasos d'argila decorats de pintures o llisos, o de relleus, de l'Orient pròxim, igualment que del mitjà i de les ribes mediterrànies, en fascicles a càrrec de les diverses nacions participants, sota el control de la direcció general encarregada de mantenir en tot el possible la unitat de mètode i de presentació. En els lluminosos rapports que cada any presenta a la U. A. I. M. Pottier en nom de la comissió especial, hom va veient els progressos sensibles que fa aquesta gran empresa. Ací ens bastarà fer present que en celebrar-se la sessió d'enguany havien vist la llum els següents fascicles, tots esplèndidament presentats:

França: *Musée du Louvre*. 3 fasc. par Edmond Pottier. — *Musée de Compiègne*. Fasc. unic, par Madame Marcelle Flot.

Gran Bretanya: *British Museum*. Fasc. 1 by A. H. Smith; Fasc. 2 by A. H. Smith and J. N. Pryce.

Bèlgica: *Musées Royaux du Cinquantenaire (Bruxelles)*. Fasc. 1 par Fernand Mayence.

Dinamarca: *Musée National de Copenhague*. Fasc. 1, par Chr. Blinkenberg et K. Friis Johansen.

Itàlia: *Museo Nazionale di Villa Giulia in Roma*. Fasc. 1 a cura di G. Q. Giglioli.

Demés es trobaven a punt de publicar el quart del Museu del Louvre, el segon de Dinamarca, el tercer de Roma, un primer dels Estats Units, etc. Seran seguits encara, en època no llunyana, d'altres dels mateixos països i dels d'Holanda, de Grècia, del Museu de Madrid, del Museu de Barcelona, etc.

L'aportació catalana a aquesta obra consisteix en dos fascicles: el primer, dels vasos del Museu de Barcelona, dividits en dues sèries, la grega i italiota, i la ibèrica; el segon serà destinat a altres museus i col·leccions particulars de Catalunya. En les sessions de la U. A. I. hem donat compte de l'estat dels nostres treballs en aquest sentit i en la del 1925 el Sr. Bosch Gimpera, delegat tècnic llavors, presentà les fotografies del primer fascicle del qual M. Pottier remarcà la importància com a recull dels vasos ibèrics del nostre Museu. Entorpiments imprevistos han impedit que el fascicle no hagi pogut ésser presentat, almenys en proves, a la sessió d'enguany. Esperem, però, que, aviat, fotografies i text — a hores d'ara gairebé enllestits — seran lliurats a la Casa Champion de París per a la impressió d'aquest primer fascicle.

Hem d'afegir encara, sobre l'activitat de la Comissió del Corpus de vasos antics, que per tal de facilitar els treballs dels col·laboradors i dels conservadors dels Museus, ve publicant una sèrie de petits fascicles sobre la classificació dels vasos, subjecte, és clar, a possibles rectificacions. Constitueix ja avui una sèrie interessantíssima, digne complement del *Corpus*. Fins ara han aparegut els següents: 1. Ch. Dugas, *Céramiques des îles de la mer Egée (sauf la Crète)*. — 2. C. L. Wooley, *The Pottery of Central and Northern Syria*. — 3. J. Capart, *Céramique égyptienne*. — 4. L. Rey, *Céramique de la région Macédonienne*. — 5. B. Pace, *Ceramiche della Sicilia*. — 6. P. Paris, *Céramiques de l'Espagne et du Portugal*. — 7. D. J. Hogarth, *Pottery of Asia minor (except Greek Colonies)*. — 8. H. Vincent, *Céramique de la Palestine*. — 9. P. Ducati, *Ceramica della penisola italiana*. — 10. C. W. Blegen, *The Premycenaean Pottery of the Southern Greek Mainland*. — 11. K. F. Johansen, *Céramiques argivo-corinthiennes*.

L'empresa del *Corpus vasorum antiquorum* per ella sola ja justificaria la creació de la U. A. I.

CATÀLEG DE MANUSCRITS D'ALQUÍMIA. Respon aquesta empresa a un projecte proposat a primera hora a la U. A. I. pel Prof. J. Bidez en nom de l'Acadèmia Reial de Bèlgica. El camí fet és ja considerable tot i que suposa una sèrie de recerques i treballs per part dels col·laboradors, sovint entretinguts i difícils.

Tres sèries de catàlegs es deliniaren tot d'una en la realització de l'empresa; manuscrits grecs, manuscrits llatins i manuscrits orientals. De la primera, que duu per títol: *Catalogue des manuscrits alchimiques grecs* publicat sota la direcció de J. Bidez, F. Cumont, J. L. Heiberg i O. Lagergrantz, han aparegut els següents volums:

I. Henri Lebègue, *Les Parisini*, amb apèndix i taules de Marie Delcourt. Brussel·les, 1924. — III. Dorothea Waley Singer, amb la col·laboració de A. i W. J. Anderson, *Les Manuscrits des Iles Britanniques*. Apèndix de O. Lagergrantz. Brussel·les, 1924. Seguirà ben aviat el volum segon, a cura del Prof. de la Universitat de Milà, C. O. Zuretti, que hi descriu els manuscrits grecs que es troben a Itàlia. Amb uns tres volums més, on es descriuran manuscrits d'Espanya, Grècia, Suïssa, Holanda, etc., quedarà completa la sèrie.

S'estan preparant alhora volums de les altres sèries, que certament no desmereixeran dels anteriors, rebuts pel món científic amb una franca acollida.

Els rapports que presenta cada any a l'assemblea de la U. A. I. el Prof. J. Bidez o bé M. A. Delatte en nom de la Comissió especial, fa veure els progressos ben sensibles d'aquesta obra, que comporta no solament la publicació de catàlegs, sinó també l'estudi d'una gran partida de qüestions de la més gran importància dins la història de l'alquímia i, per tant, dins la història de la ciència. A això obeeixen els Apèndixs als volums on es copien tractats especials o se'n donen *excerpta*. També, amb aquests rapports plens d'idees, hom pot seguir el moviment mundial per ço que fa referència a la història de l'alquímia.

Per la nostra banda, la col·laboració de l'INSTITUT ha estat promesa en el sentit de dreçar un fascicle amb la descripció dels manuscrits alquímics llatins que es guarden, en nombre no gaire important però, en les biblioteques catalanes.

DICCIONARI DEL LLATÍ MEDIEVAL. Entre les diverses activitats de la U. A. I., és potser aquesta la que encaixa millor dintre el caràcter de col·laboració internacional de la Unió.

Ja en la primera sessió anual, en 1920, hom tractà de la reedició del *Glossarium* de Du Cange, qüestió que havia estat suscitada en el IV Congrés Internacional de Ciències històriques tingut a Londres en 1913. La Comissió corresponent, aleshores nomenada, donà tot seguit forma a un projecte el qual s'és anat elaborant successivament. En l'actualitat es troba en ple període de realització, hom comença de posar els fonaments de la gran obra.

Abandonada la primera idea de publicar un diccionari únicament de termes tècnics del llatí medieval, hom cregué necessari — donada la vastitat de l'empresa — restringir pel moment els límits del Diccionari, quant al temps que haurà de comprendre. Els treballs de despullament de textos es circumscriurà, doncs, al llatí de l'època compresa entre el segle v, o sigui els començaments dels temps merovingis, i l'any 1000, data aproximada, ja que pot variar més o menys segons els diversos països. Diverses raons, unes de caràcter teòric i altres de naturalesa pràctica, han aconsellat aquest determini. Per consegüent, el diccionari serà, de fet, del llatí de l'alta Edat Mitjana, i no pas la refundició del Du Cange, com havia estat imaginat de bon principi: ni per l'extensió quant a la llatinitat que serà objecte d'estudi, ni pel seu caràcter de veritable Diccionari; a diferència d'aquell, que en molts indrets ve a ésser un estudi d'institucions medievals. Del Diccionari són exclosos els noms propis i els toponímics.

Un Comitè Central té a sa cura tot el treball de direcció superior i de coordinació de les tasques que s'han assignat als diversos comitès nacionals, així com de totes les qüestions referents als textos a despullar, normes a què s'han de subjectar els col·laboradors, etc. Per a això se sol reunir cada any a París, al mes de gener, ultra la sessió de Brussel·les.

En la sessió de gener de 1924 foren elaborades unes instruccions tècniques, el text de les quals publicat en el primer número del *Bulletin Du Cange*, és obra dels Profs. V. Ussani (Itàlia) i H. Goelzer (França), amb la cooperació del Prof. J. H. Baxter (Gran Bretanya) i del nostre col·lega de la secció Filològica Sr. Nicolau d'Olwer.

Quant a la distribució del treball, *en principi* cada nació s'encarrega de despullar els textos llatins produïts en el seu territori actual. Ara, hi ha països, com l'Alemanya i l'Àustria, que no formen part, encara, de la U. A. I., bé que és d'esperar que en data no llunyana hi entraran. En aquest cas, i pel moment, altres països participants podran prendre al seu càrrec el despullament de llurs textos, tant més en quant nacions com els Estats Units d'Amèrica no tenen textos propis a despullar.

L'organització administrativa fou fixada en ses grans línies, subjectes sempre a successives modificacions que hom cregui del cas, en la mateixa data de 1924. Sota l'autoritat de la U. A. I. hi ha, ultra el Comitè Central del qual ens hem ocupat ara mateix, una oficina de coordinació — alhora secretaria i arxiu de l'Empresa, — dirigida pel Prof. de París M. Goelzer i posada sota el control del Comitè Central.

Posat que els treballs preparatoris del Diccionari han de durar bastants anys, donada la magnitud de l'obra, hom cregué ja de bon principi en la necessitat de fundar una publicació periòdica que tingués al corrent als llatínistes i medievalistes, i en particular als col·laboradors del Diccionari, dels treballs realitzats, publicació al mateix temps apta a donar-hi les primícies de treballs en curs. A això obeeix la revista, abans esmentada, *Bulletin Du Cange, Archivum latinitalis medii aevi*, que veu la llum d'ençà del 1924.

L'estat dels treballs en cada un dels països participants a la U. A. I. avança sistemàticament. Per de prompte cada un ha redactat una llista de textos a despullar i les cèdules que tot seguit han començat a omplir-se arriben a quantitats esperançadores.

Pel que es refereix a Catalunya, l'INSTITUT, que de temps es venia preocupant de la publicació de tots els nostres documents llatins fins l'any 1000, s'adherí amb la més gran simpatia al projecte internacional. Malgrat les circumstàncies adverses que dificulten la nostra actuació, els treballs fets per Catalunya en el sí de la U. A. I. en aquesta direcció són ben albiradors, plens de promeses per a l'esdevenidor. Cal fer constar que la glòria recau en bona part damunt del senyor Nicolau d'Olwer, president del Comitè Català que funciona des de 1924 i està constituït pels senyors Joaquim Balcells, J. M. de Casacuberta, Mn. Josep Gudiol, Francesc Martorell i el que sota-signa. El nostre Comitè donà ja fe de vida a principis d'aquell any en ocasió de la reunió anual de París. A ella el Sr. Nicolau d'Olwer (hi assistí també llavors com representat de l'INSTITUT el Sr. Puig i Cadafalch) presentà mostres de cèdules de despullament de textos que foren acollides favorablement. Un any més tard el mateix Sr. Nicolau presentava la llista dels textos que ens hem reservat, inscripcions, documents dels nostres arxius i textos literaris, tots produïts a Catalunya. Catalunya, però, s'encarrega encara d'altres textos, com són els del període visigòtic, d'interès general per a tota la Península Ibèrica, tals com el *Forum Iudicum*, concilis, litúrgia, textos històrics. Per ells i per d'altres que eventualment prenguem a càrrec nostre, hom es posarà en relació amb persones competents de fora Catalunya.

A base de la llista catalana començaren aviat els treballs de despullament per part de diferents col·laboradors, dels quals hem d'esmentar amb elogi Mn. Narcís Sagué, Sr. Joan Corominas, Sr. Ramir Sánchez Crespo. També el nostre col·lega Sr. Valls Taberner està preparant una llista de les fórmules de dret privat que més sovintegen en els nostres documents, tal com es fa en altres països per als documents respectius, per tal de simplificar la tasca dels col·laboradors, estalviant-los temps i repeticions inútils.

Paral·lelament a la feina de despullament de textos, posat que d'alguns d'ells hom no disposa d'edicions crítiques que serveixin de base per a aquell treball, s'està procedint a establir edicions crítiques. A això responen alguns fascicles ja pròxims a publicar-se, com és el de les obres de Fèlix d'Urgell, el recull de les inscripcions llatines de Catalunya dels segles v al x.

Ens cal afegir, finalment, que en la redacció del *Bulletin Du Cange* figura com un dels seus sis redactors el Sr. Nicolau d'Olwer, qui hi ha publicat diversos articles i recensions d'obres catalanes d'interès per a l'obra del Diccionari.

CONSTITUCIÓ ACTUAL DE LA U. A. I. La Junta Directiva de la Unió per al Curs acadèmic 1926-27 és com segueix: President, G. De Sanctis (Itàlia), Vicepresidents, E. Pottier (França) i J.-L. Heiberg (Dinamarca). — Secretari, J. Bidez (Bèlgica). — Secretaris adjunts, N. Vulič (Iugoslàvia) i Oiconomos (Grècia).

Els Estats participants fins el dia d'avui són: Bèlgica, Dinamarca, Espanya, Estats Units, França, Gran Bretanya, Grècia, Holanda, Itàlia, Japó, Noruega, Polònia, Portugal, Romania, Rússia, Regne dels servís, croates i eslovens, Txecoslovàquia.

OBITUARI. — No podem acabar aquesta relació sense dedicar una remembrança de simpatia vers aquells membres que la U. A. I. ha perdut ara darrerament. I són: M. Th. Homolle, president elegit en la sessió general de 1924. Amb la seva mort desapareixia una de les primeres autoritats del nostre temps en arqueologia clàssica, i en la Unió ens veiem privats d'un dels seus entusiastes fundadors, d'un president zelós, d'un company tot ple de cortesia. — Sir Paul Vinogradoff, elegit vicepresident en aquella mateixa data, nat a Rússia i format en gran part, científicament, en Anglaterra, treballava amb gran eficàcia en la Unió. A iniciativa seva es deu l'obra del Diccionari

del llatí medieval. La seva figura il·lustre d'historiador del dret, d'expert en jurisprudència comparada era coneguda universalment. — M. Imbart de La Tour, preclar historiador, antic professor de la Universitat de Bordeus, representant a la U. A. I. de l'Acadèmia de Ciències Morals i Polítiques de París, i el Professor de la Universitat de Cracòvia i president de l'Acadèmia Polonesa, Casimir de Morawsky, eminent humanista historiador de la literatura llatina, eren igualment dos membres ben actius de la U. A. I. on deixen darrera seu un llarg estel de simpatia.

La memòria dels quatre col·legues desapareguts restarà sempre present entre els que tinguérem l'honor de conèixer amb ells. L'ur record ens acompanyarà en el nostre camí.

Aquest és el balanç de les tasques acomplertes per la U. A. I. i de la participació que hi ha tingut l'INSTITUT. Es deure del sotasignat fer constar l'actuació valuosa prestada, com hem dit, pel Sr. Nicolau d'Olwer en qualitat de delegat tècnic d'ençà de la sessió anual de Brussel·les de 1924 i la del Sr. P. Bosch Gimpera, qui en igual concepte assistí a la del 1925. La llur cooperació ens ha estat efecacíssima en el compliment de la comanda honrosa amb què l'Institut ha volgut distingir-nos.

Barcelona, 31 desembre 1926. — RAMON D'ALÒS-MONER.